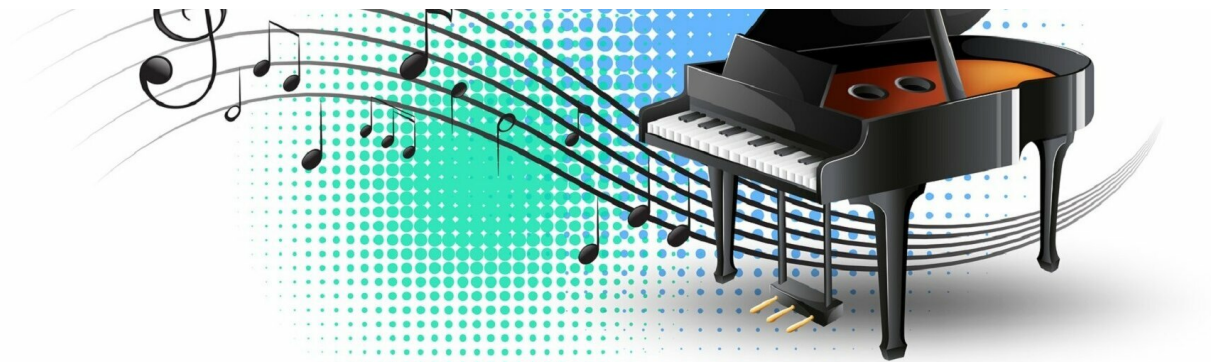

Elementy dzieła muzycznego – melodyka. Cz. I.

- [Elementy dzieła muzycznego – melodyka. Cz. I.](#)

Elementy dzieła muzycznego – melodyka. Cz. I.

Źródło: Barbara Mielcarek-Krzyżanowska.

Scenariusz dla nauczyciela:

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:

1) świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub/i w całości):

a) reprezentatywnych dla kolejnych epok (od średniowiecza do współczesności),

d) utworów ludowych w postaci oryginalnej i artystycznie opracowanej;

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce:

2) określa podstawowe elementy muzyki (rytm, melodię, harmonię, agogikę, dynamikę, kolorystykę, artykulację).

2. Uczeń odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej:

4) zna podstawowe oznaczenia: metryczne, agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne oraz fermatę;

Nauczysz się

rozpoznawać słuchem melodykę kantylenową;

rozróżniać pojęcia melodii, rytmu, tempa i metrum;

określać cechy melodyki, jako elementu dzieła muzycznego;

rozumieć znaczenie melodyki w muzyce.

Melodia i melodyka

Temat dzisiejszej lekcji to: „Elementy dzieła muzycznego – **melodyka**”. W związku z tym odpowiedz na pytanie: „Co już wiesz na ten temat?”. Jeżeli wyczerpiesz pomysły, przejdź do dalszej części lekcji i przeczytaj teksty źródłowe.

((**Melodia** gr. **melos** = [pieśń], następstwo dźwięków uporządkowanych według określonych zasad tonalnych, metryczno – **rytmicznych** i formalnych. W melodii współdziałają ze sobą 2 czynniki: **melika**

i **rytmika**; pierwszy decyduje o strukturze **interwałowej** melodii, drugi porządkuje przebieg dźwięków w czasie.

Źródło: red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995

Melodia to szereg **dźwięków**, w którym dokładnie określona jest ich wysokość, czas trwania i odległości między nimi. Samo uszeregowanie dźwięków pod względem ich wysokości to melika, dopiero kiedy jest powiązana z rytmem, staje się melodią. Melodia wiąże się również z elementami **ekspresji** muzycznej: **dynamiką** i **artykulacją**. Zwykle brzmi razem z innymi dźwiękami, tworząc razem harmonię. Pisana jest przeważnie w określonej tonacji. Melodia jest dostosowana do zakresu i charakteru głosu lub możliwości technicznych instrumentu muzycznego, stąd wyróżniamy melodykę wokalną lub instrumentalną.

“(**Melodyka**, jeden z głównych elementów dzieła muzycznego. Jej istotą jest horyzontalny układ pojedynczych dźwięków, w odróżnieniu od układu wertykalnego, charakterystycznego dla harmoniki. W toku rozwoju muzyki wykształciły się różne rodzaje melodyki, związane z poszczególnymi terytoriami, **epokami**, szkołami, gatunkami, **kompozytorami**, a nawet pojedynczymi dziełami.

Źródło: red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995

“(Znaczna część utworów Elsnera była wyrazem dążeń budzącego się poczucia narodowego w sztuce. Ten polski narodowy **styl** przejawiał się w nich rytmiką i melodyką polskiej muzyki ludowej.

Źródło:

<http://www.sjpd.pwn.pl/haslo/melodyka/>

Melodyka to zbiór cech melodii charakterystycznych dla danego stylu, epoki, grupy kompozytorów, np., melodyka barokowa, melodyka romantyczna, melodyka w utworach Fryderyka Chopina. Melodyka porządkuje następstwo dźwięków o różnych wysokościach i różnym czasie ich trwania. Melodykę dzieli się na wokalną i instrumentalną. W melodyce wokalne występują mniejsze odległości między poszczególnymi dźwiękami, ponieważ jest to zależne od możliwości ludzkiego głosu. W melodyce instrumentalnej występuje większa różnorodność w tym zakresie ze względu na inne możliwości techniczne różnych instrumentów muzycznych, dzięki temu odległości między dźwiękami mogą być bardzo duże. Ze względu na charakter melodii wyróżnia się: melodykę **kantylenową**, melodykę **ornamentalną**, melodykę **deklamacyjną**, melodykę **figuracyjną**.

Przeczytałeś informacje o melodii i melodyce. Definicje te mają wiele wspólnych cech. Zanim przejdziemy do omawiania szczegółów, warto przypomnieć, że nauka o muzyce oprócz melodyki wyróżnia jeszcze inne elementy dzieła muzycznego, takie jak:

- rytmika,
- harmonika,
- kolorystyka,
- dynamika,
- artykulacja,
- agogika.

Melodia, z przypisanym do niej rytmem, oraz układ **współbrzmień** stanowiący wyrażenie harmonii utworu są najczęściej bardzo dokładnie dookreślane przez kompozytora i w niewielkim stopniu podlegają **interpretacji** artysty, tworzą spójną całość. Przy pozostałych elementach dzieła muzycznego wykonawca ma więcej swobody, ponieważ są to jednocześnie elementy ekspresji muzycznej, które każdy z odtwórców może przedstawić wg własnego odczucia, inaczej zinterpretować. Warto pamiętać również o tym, że charakter melodii zależy od bardzo wielu innych czynników, m.in.:

- skali, w jakiej jest napisana (**pentatonika**, **dorycka**, **frygijska**, **górska**, **cygańska** i inne),
- trybu **dur** lub **moll**,
- tonacji.

Żeby zrozumieć, jak duży wpływ na charakter melodii ma zastosowanie w utworze odpowiedniej skali, jako przykład posłużymy się skalą, która ma tylko pięć dźwięków. W muzyce, której słuchasz lub śpiewasz, używa się najczęściej skali siedmiotonowych. Taką skalą, którą doskonale znasz, jest skala durowa i **gama** C dur, którą śpiewasz od najmłodszych lat: do – re – mi – fa – sol – la – si – do, gdzie ósmy stopień jest powtórzeniem pierwszego o oktawę wyżej. Pentatonika to jedna ze starszych skali. Złożona jest z pięciu stopni, które znajdują się w obrębie oktawy. Słowo pentatonika w języku greckim oznacza 5 dźwięków (np. wszystkie kolejne dźwięki zagrane na czarnych klawiszach fortepianu). Na skali tej bazuje wiele utworów polskiej muzyki ludowej. Sztandarowym utworem jest najstarsza polska pieśń obrzędowa, której rodowód sięga czasów przed przyjęciem przez Polskę chrztu „Oj, chmielu, chmielu”. Co ciekawe, pieśń ta nadal żyje. W niektórych regionach Polski nadal jest śpiewana na weselach podczas obrzędu oczepin. Czy znasz jakiś przebój, który przetrwa na listach przebojów ponad 1000 lat?

Wysłuchaj nagrania *Oj chmielu*, a następnie wykonaj ćwiczenie 1.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D7Z2Z5jcw>

Nagrana melodia pieśni „Oj, chmielu, chmielu.” Melodia wykonana jest na instrumencie elektronicznym, barwa podobna jest do dzwonków. Melodia składa się z pięciu dźwięków. Nie brzmi ani durowo (wesoło), ani mollowo (smutno).

Ćwiczenie 1

Przed Tobą zapis muzyczny pieśni „Oj, chmielu, chmielu”. Dokonaj analizy tej notacji i wypisz nazwy dźwięków skali pentatonicznej, które występują w tej pieśni. Nuty zapisz od najniższej do najwyższej. Nie używaj określeń wysokościowych dotyczących oktaf, czyli zamiast np. pisać cIndeks górny 11- dIndeks górny 11- eIndeks górny 11 itd. napisz c - d - e itd.

Żywo Polska melodia ludowa z ok. X w.

Oj, chmie - lu, chmie - lu, ty buj-ne zie - le,
nie bę - dzie bez cie żad-ne we - se - le.
Oj, chmie - lu, oj, nie - bo - że, to na dół
to ku gó - rze, chmie-lu nie - bo - że.

Vo. 2

Polecenie 1

Wysłuchałeś pieśni opartej na skali pięciodźwiękowej. Przed Tobą wyzwanie. Zaśpiewaj z nut dźwięki skali pentatonicznej, na której jest oparta pieśń „Oj, chmielu, chmielu”. Używaj nazw literowych. Dla ułatwienia włącz nagranie z melodią tej skali. Drugi raz zaśpiewaj **a cappella**.

Przeskoczysz teraz w czasie o około 1000 lat, znajdziesz się w wieku XIX tym. Przez ten czas w muzyce zaszły bardzo duże zmiany. To Romantyzm – okres wielkich muzyków, m.in. Fryderyka Chopina, Franza Schuberta, czy Roberta Schumanna.

Obejrzyj dokładnie zapis nutowy, zwróć uwagę na różne elementy dzieła muzycznego, które występują w tym utworze.

1

Melodia

Istotą melodyki jest horyzontalny (poziomy) układ pojedynczych dźwięków.

2

Akord

Istotą harmoniki jest wertykalny (pionowy) układ pojedynczych dźwięków.

3

espressivo

Espressivo, czyli „z wyrazem”. Jest to dookreślenie elementu ekspresji. Ekspresja staje się w tym przypadku równie ważna co melodia i harmonia. Dużą rolę mają odegrać emocje.

4

piano

p - *piano* – cicho. Jest to oznaczenie dynamiki, czyli siły brzmienia dźwięku.

stretto

Stretto – ścieśniając, termin wykonawczy odnosi się do tempa.

forte

f – *forte* - głośno. Jest to oznaczenie dynamiki, czyli siły brzmienia dźwięku.

diminuendo

diminuendo (dim., dimin.) – stopniowo przyciszając. *Termin wykonawczy odnosi się do dynamiki, czyli siły brzmienia dźwięku.*

Za Tobą duża dawka teorii. Za chwilę wysłuchasz Preludium e-moll, op. 28 nr 4 Fryderyka Chopina. Posiada ono dramatyczny charakter i wolne tempo. Melodia jest łagodna, bazuje na powtarzających się wartościach rytmicznych ([ostinato](#)). Postaraj się podczas słuchania tego utworu śledzić zapis muzyczny. Zwróć uwagę na melodię i harmonię, a także na inne elementy, których główną rolą jest ekspresja i emocje z nią związane. Słuchając tego utworu, miej świadomość, że w preludium tym Chopin zawarł z jednej strony prostotę, z drugiej zaś niezwykłą złożoność. Prostotę, ponieważ zapis nutowy jest łatwy i zagrać go może nawet pianista, który jest na poziomie średnio zaawansowanym. Złożoność zarazem, ponieważ to emocje odgrywają w nim pierwszoplanową rolę i sztuka oddania tych emocji należy do najbardziej dojrzałych mistrzów pianistyki.

Notacja, którą widzisz przed sobą zawiera ponad połowę utworu, którego wysłuchasz i prześledzisz z zapisem muzycznym. Powodzenia.

1

Preludium - e-moll op. 28 nr 4

Kompozytor: Fryderyk Chopin

Wykonawca: Aldona Dvarionaite

Źródło: Chopin: Dzieła wybrane

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/Polp4R8xK>

W zadaniu drugim sprawdzisz, ile już wiesz na temat elementów dzieła muzycznego, a zwłaszcza melodyki.

Ćwiczenie 2

Zaznacz prawdziwe zdania.

- ☐ Istotą melodyki jest wertykalny (pionowy) układ pojedynczych dźwięków.
- ☐ W toku rozwoju muzyki wykształciły się różne rodzaje melodyki, związane z poszczególnymi terytoriami, epokami, szkołami, gatunkami, kompozytorami.
- ☐ Melodia jest to następstwo dźwięków uporządkowanych według określonych zasad tonalnych, metryczno - rytmicznych i formalnych.
- ☐ Rytmika porządkuje przebieg dźwięków w czasie.
- ☐ Dynamika, artykulacja i agogika to zarówno elementy dzieła muzycznego i jednocześnie elementy ekspresji muzycznej.
- ☐ Melodyka jest to zespół cech melodii charakterystycznych dla danego stylu, epoki, grupy kompozytorów.
- ☐ Melika to element melodii dotyczący wysokości dźwięków, oderwany od czasu ich trwania.
- ☐ Melodia i melika mają to samo znaczenie.
- ☐ Istotą melodyki jest horyzontalny (poziomy) układ pojedynczych dźwięków.
- ☐ Melika i rytmika to elementy, które występując razem tworzą melodię.

Rodzaje melodyki

Wiesz już, że melodyka to następstwo dźwięków różnych wysokości, opartych o schemat rytmiczno – metryczny, tzn. rytm zapisany w danym [metrum](#). Reasumując, dźwięki o różnych wysokościach połączone z rytmem tworzą melodię. Zaś każda melodia posiada cechy, które ją opisują. Są to m.in.:

- punkt kulminacyjny, czyli najważniejszy, najbardziej istotny moment w utworze,

- **ambitus**, czyli rozpiętość interwałowa pomiędzy najniższym a najwyższym dźwiękiem melodii,
- charakterystyczne interwały,
- charakterystyczne powtarzające się zwroty melodyczne lub wartości rytmiczne, np. ostinato,
- kierunek melodii: wznoszący, opadający, linia falista, i inne.

Wszystkie te cechy sprawiają, iż wyróżnić możemy następujące rodzaje melodyki:

- melodyka kantylenowa,
- melodyka figuracyjna,
- melodyka deklamacyjna,
- melodyka ornamentalna.

Na poniższym zapisie nutowym zwróć uwagę na trzy elementy:

- dla każdego głosu przed kluczem jest oznaczony ambitus melodii;
- w każdym głosie (**sopran** – **alt** – **tenor** – **bas**) melodia ma układ horyzontalny, czyli poziomy;
- dźwięki z czterech głosów tworzą razem współbrzmienia, czyli harmonię. Widoczne jest to w układzie wertykalnym, czyli w pionie.

Astiterunt reges terræ
(*Septimum responsorium, Sabbato Sancto*)

Tomás Luis de Victoria

1

Soprano

Ambitus dla tego głosu, czyli sopranu to rozpiętość od dźwięku f1 do g2.

2

Ambitus dla tego głosu, czyli altu to rozpiętość od dźwięku g do b1.

3

Tenor

Ambitus dla tego głosu, czyli tenoru to rozpiętość od dźwięku g 1 do g2 (w zapisie) g do g1 (w brzmieniu).

4

Bass

Ambitus dla tego głosu, czyli basu to rozpiętość od dźwięku c do d1.

Na kolejnym przykładzie obejrzysz i wysłuchasz kolejnej cechy melodii, charakterystyczne powtarzające się wartości rytmiczne, czyli ostinato.

The image shows a musical score for piano in 3/4 time, featuring a repeating eighth-note pattern in the bass and a melody in the treble. The score is divided into three systems, each with a measure number (1, 4, 7) above the first measure. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The first system (measures 1-3) shows a melody in the treble and a repeating eighth-note pattern in the bass. The second system (measures 4-6) continues the melody and the repeating pattern. The third system (measures 7-9) shows the melody and the repeating pattern. The repeating pattern in the bass is a sequence of eighth notes: G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8, D8, E8, F8, G8, A8, B8, C9, D9, E9, F9, G9, A9, B9, C10, D10, E10, F10, G10, A10, B10, C11, D11, E11, F11, G11, A11, B11, C12, D12, E12, F12, G12, A12, B12, C13, D13, E13, F13, G13, A13, B13, C14, D14, E14, F14, G14, A14, B14, C15, D15, E15, F15, G15, A15, B15, C16, D16, E16, F16, G16, A16, B16, C17, D17, E17, F17, G17, A17, B17, C18, D18, E18, F18, G18, A18, B18, C19, D19, E19, F19, G19, A19, B19, C20, D20, E20, F20, G20, A20, B20, C21, D21, E21, F21, G21, A21, B21, C22, D22, E22, F22, G22, A22, B22, C23, D23, E23, F23, G23, A23, B23, C24, D24, E24, F24, G24, A24, B24, C25, D25, E25, F25, G25, A25, B25, C26, D26, E26, F26, G26, A26, B26, C27, D27, E27, F27, G27, A27, B27, C28, D28, E28, F28, G28, A28, B28, C29, D29, E29, F29, G29, A29, B29, C30, D30, E30, F30, G30, A30, B30, C31, D31, E31, F31, G31, A31, B31, C32, D32, E32, F32, G32, A32, B32, C33, D33, E33, F33, G33, A33, B33, C34, D34, E34, F34, G34, A34, B34, C35, D35, E35, F35, G35, A35, B35, C36, D36, E36, F36, G36, A36, B36, C37, D37, E37, F37, G37, A37, B37, C38, D38, E38, F38, G38, A38, B38, C39, D39, E39, F39, G39, A39, B39, C40, D40, E40, F40, G40, A40, B40, C41, D41, E41, F41, G41, A41, B41, C42, D42, E42, F42, G42, A42, B42, C43, D43, E43, F43, G43, A43, B43, C44, D44, E44, F44, G44, A44, B44, C45, D45, E45, F45, G45, A45, B45, C46, D46, E46, F46, G46, A46, B46, C47, D47, E47, F47, G47, A47, B47, C48, D48, E48, F48, G48, A48, B48, C49, D49, E49, F49, G49, A49, B49, C50, D50, E50, F50, G50, A50, B50, C51, D51, E51, F51, G51, A51, B51, C52, D52, E52, F52, G52, A52, B52, C53, D53, E53, F53, G53, A53, B53, C54, D54, E54, F54, G54, A54, B54, C55, D55, E55, F55, G55, A55, B55, C56, D56, E56, F56, G56, A56, B56, C57, D57, E57, F57, G57, A57, B57, C58, D58, E58, F58, G58, A58, B58, C59, D59, E59, F59, G59, A59, B59, C60, D60, E60, F60, G60, A60, B60, C61, D61, E61, F61, G61, A61, B61, C62, D62, E62, F62, G62, A62, B62, C63, D63, E63, F63, G63, A63, B63, C64, D64, E64, F64, G64, A64, B64, C65, D65, E65, F65, G65, A65, B65, C66, D66, E66, F66, G66, A66, B66, C67, D67, E67, F67, G67, A67, B67, C68, D68, E68, F68, G68, A68, B68, C69, D69, E69, F69, G69, A69, B69, C70, D70, E70, F70, G70, A70, B70, C71, D71, E71, F71, G71, A71, B71, C72, D72, E72, F72, G72, A72, B72, C73, D73, E73, F73, G73, A73, B73, C74, D74, E74, F74, G74, A74, B74, C75, D75, E75, F75, G75, A75, B75, C76, D76, E76, F76, G76, A76, B76, C77, D77, E77, F77, G77, A77, B77, C78, D78, E78, F78, G78, A78, B78, C79, D79, E79, F79, G79, A79, B79, C80, D80, E80, F80, G80, A80, B80, C81, D81, E81, F81, G81, A81, B81, C82, D82, E82, F82, G82, A82, B82, C83, D83, E83, F83, G83, A83, B83, C84, D84, E84, F84, G84, A84, B84, C85, D85, E85, F85, G85, A85, B85, C86, D86, E86, F86, G86, A86, B86, C87, D87, E87, F87, G87, A87, B87, C88, D88, E88, F88, G88, A88, B88, C89, D89, E89, F89, G89, A89, B89, C90, D90, E90, F90, G90, A90, B90, C91, D91, E91, F91, G91, A91, B91, C92, D92, E92, F92, G92, A92, B92, C93, D93, E93, F93, G93, A93, B93, C94, D94, E94, F94, G94, A94, B94, C95, D95, E95, F95, G95, A95, B95, C96, D96, E96, F96, G96, A96, B96, C97, D97, E97, F97, G97, A97, B97, C98, D98, E98, F98, G98, A98, B98, C99, D99, E99, F99, G99, A99, B99, C100, D100, E100, F100, G100, A100, B100, C101, D101, E101, F101, G101, A101, B101, C102, D102, E102, F102, G102, A102, B102, C103, D103, E103, F103, G103, A103, B103, C104, D104, E104, F104, G104, A104, B104, C105, D105, E105, F105, G105, A105, B105, C106, D106, E106, F106, G106, A106, B106, C107, D107, E107, F107, G107, A107, B107, C108, D108, E108, F108, G108, A108, B108, C109, D109, E109, F109, G109, A109, B109, C110, D110, E110, F110, G110, A110, B110, C111, D111, E111, F111, G111, A111, B111, C112, D112, E112, F112, G112, A112, B112, C113, D113, E113, F113, G113, A113, B113, C114, D114, E114, F114, G114, A114, B114, C115, D115, E115, F115, G115, A115, B115, C116, D116, E116, F116, G116, A116, B116, C117, D117, E117, F117, G117, A117, B117, C118, D118, E118, F118, G118, A118, B118, C119, D119, E119, F119, G119, A119, B119, C120, D120, E120, F120, G120, A120, B120, C121, D121, E121, F121, G121, A121, B121, C122, D122, E122, F122, G122, A122, B122, C123, D123, E123, F123, G123, A123, B123, C124, D124, E124, F124, G124, A124, B124, C125, D125, E125, F125, G125, A125, B125, C126, D126, E126, F126, G126, A126, B126, C127, D127, E127, F127, G127, A127, B127, C128, D128, E128, F128, G128, A128, B128, C129, D129, E129, F129, G129, A129, B129, C130, D130, E130, F130, G130, A130, B130, C131, D131, E131, F131, G131, A131, B131, C132, D132, E132, F132, G132, A132, B132, C133, D133, E133, F133, G133, A133, B133, C134, D134, E134, F134, G134, A134, B134, C135, D135, E135, F135, G135, A135, B135, C136, D136, E136, F136, G136, A136, B136, C137, D137, E137, F137, G137, A137, B137, C138, D138, E138, F138, G138, A138, B138, C139, D139, E139, F139, G139, A139, B139, C140, D140, E140, F140, G140, A140, B140, C141, D141, E141, F141, G141, A141, B141, C142, D142, E142, F142, G142, A142, B142, C143, D143, E143, F143, G143, A143, B143, C144, D144, E144, F144, G144, A144, B144, C145, D145, E145, F145, G145, A145, B145, C146, D146, E146, F146, G146, A146, B146, C147, D147, E147, F147, G147, A147, B147, C148, D148, E148, F148, G148, A148, B148, C149, D149, E149, F149, G149, A149, B149, C150, D150, E150, F150, G150, A150, B150, C151, D151, E151, F151, G151, A151, B151, C152, D152, E152, F152, G152, A152, B152, C153, D153, E153, F153, G153, A153, B153, C154, D154, E154, F154, G154, A154, B154, C155, D155, E155, F155, G155, A155, B155, C156, D156, E156, F156, G156, A156, B156, C157, D157, E157, F157, G157, A157, B157, C158, D158, E158, F158, G158, A158, B158, C159, D159, E159, F159, G159, A159, B159, C160, D160, E160, F160, G160, A160, B160, C161, D161, E161, F161, G161, A161, B161, C162, D162, E162, F162, G162, A162, B162, C163, D163, E163, F163, G163, A163, B163, C164, D164, E164, F164, G164, A164, B164, C165, D165, E165, F165, G165, A165, B165, C166, D166, E166, F166, G166, A166, B166, C167, D167, E167, F167, G167, A167, B167, C168, D168, E168, F168, G168, A168, B168, C169, D169, E169, F169, G169, A169, B169, C170, D170, E170, F170, G170, A170, B170, C171, D171, E171, F171, G171, A171, B171, C172, D172, E172, F172, G172, A172, B172, C173, D173, E173, F173, G173, A173, B173, C174, D174, E174, F174, G174, A174, B174, C175, D175, E175, F175, G175, A175, B175, C176, D176, E176, F176, G176, A176, B176, C177, D177, E177, F177, G177, A177, B177, C178, D178, E178, F178, G178, A178, B178, C179, D179, E179, F179, G179, A179, B179, C180, D180, E180, F180, G180, A180, B180, C181, D181, E181, F181, G181, A181, B181, C182, D182, E182, F182, G182, A182, B182, C183, D183, E183, F183, G183, A183, B183, C184, D184, E184, F184, G184, A184, B184, C185, D185, E185, F185, G185, A185, B185, C186, D186, E186, F186, G186, A186, B186, C187, D187, E187, F187, G187, A187, B187, C188, D188, E188, F188, G188, A188, B188, C189, D189, E189, F189, G189, A189, B189, C190, D190, E190, F190, G190, A190, B190, C191, D191, E191, F191, G191, A191, B191, C192, D192, E192, F192, G192, A192, B192, C193, D193, E193, F193, G193, A193, B193, C194, D194, E194, F194, G194, A194, B194, C195, D195, E195, F195, G195, A195, B195, C196, D196, E196, F196, G196, A196, B196, C197, D197, E197, F197, G197, A197, B197, C198, D198, E198, F198, G198, A198, B198, C199, D199, E199, F199, G199, A199, B199, C200, D200, E200, F200, G200, A200, B200, C201, D201, E201, F201, G201, A201, B201, C202, D202, E202, F202, G202, A202, B202, C203, D203, E203, F203, G203, A203, B203, C204, D204, E204, F204, G204, A204, B204, C205, D205, E205, F205, G205, A205, B205, C206, D206, E206, F206, G206, A206, B206, C207, D207, E207, F207, G207, A207, B207, C208, D208, E208, F208, G208, A208, B208, C209, D209, E209, F209, G209, A209, B209, C210, D210, E210, F210, G210, A210, B210, C211, D211, E211, F211, G211, A211, B211, C212, D212, E212, F212, G212, A212, B212, C213, D213, E213, F213, G213, A213, B213, C214, D214, E214, F214, G214, A214, B214, C215, D215, E215, F215, G215, A215, B215, C216, D216, E216, F216, G216, A216, B216, C217, D217, E217, F217, G217, A217, B217, C218, D218, E218, F218, G218, A218, B218, C219, D219, E219, F219, G219, A219, B219, C220, D220, E220, F220, G220, A220, B220, C221, D221, E221, F221, G221, A221, B221, C222, D222, E222, F222, G222, A222, B222, C223, D223, E223, F223, G223, A223, B223, C224, D224, E224, F224, G224, A224, B224, C225, D225, E225, F225, G225, A225, B225, C226, D226, E226, F226, G226, A226, B226, C227, D227, E227, F227, G227, A227, B227, C228, D228, E228, F228, G228, A228, B228, C229, D229, E229, F229, G229, A229, B229, C230, D230, E230, F230, G230, A230, B230, C231, D231, E231, F231, G231, A231, B231, C232, D232, E232, F232, G232, A232, B232, C233, D233, E233, F233, G233, A233, B233, C234, D234, E234, F234, G234, A234, B234, C235, D235, E235, F235, G235, A235, B235, C236, D236, E236, F236, G236, A236, B236, C237, D237, E237, F237, G237, A237, B237, C238, D238, E238, F238, G238, A238, B238, C239, D239, E239, F239, G239, A239, B239, C240, D240, E240, F240, G240, A240, B240, C241, D241, E241, F241, G241, A241, B241, C242, D242, E242, F242, G242, A242, B242, C243, D243, E243, F243, G243, A243, B243, C244, D244, E244, F244, G244, A244, B244, C245, D245, E245, F245, G245, A245, B245, C246, D246, E246, F246, G246, A246, B246, C247, D247, E247, F247, G247, A247, B247, C248, D248, E248, F248, G248, A248, B248, C249, D249, E249, F249, G249, A249, B249, C250, D250, E250, F250, G250, A250, B250, C251, D251, E251, F251, G251, A251, B251, C252, D252, E252, F252, G252, A252, B252, C253, D253, E253, F253, G253, A253, B253, C254, D254, E254, F254, G254, A254, B254, C255, D255, E255, F255, G255, A255, B255, C256, D256, E256, F256, G256, A256, B256, C257, D257, E257, F257, G257, A257, B257, C258, D258, E258, F258, G258, A258, B258, C259, D259, E259, F259, G259, A259, B259, C260, D260, E260, F260, G260, A260, B260, C261, D261, E261, F261, G261, A261, B261, C262, D262, E262, F262, G262, A262, B262, C263, D263, E263, F263, G263, A263, B263, C264, D264, E264, F264, G264, A264, B264, C265, D265, E265, F265, G265, A265, B265, C266, D266, E266, F266, G266, A266, B266, C267, D267, E267, F267, G267, A267, B267, C268, D268, E268, F268, G268, A268, B268, C269, D269, E269, F269, G269, A269, B269, C270, D270, E270, F270, G270, A270, B270, C271, D271, E271, F271, G271, A271, B271, C272, D272, E272, F272, G272, A272, B272, C273, D273, E273, F273, G273, A273, B273, C274, D274, E274, F274, G274, A274, B274, C275, D275, E275, F275, G275, A275, B275, C276, D276, E276, F276, G276, A276, B276, C277, D277, E277, F277, G277, A277, B277, C278, D278, E278, F278, G278, A278, B278, C279, D279, E279, F279, G279, A279, B279, C280, D280, E280, F280, G280, A280, B280, C281, D281, E281, F281, G281, A281, B281, C282, D282, E282, F282, G282, A282, B282, C283, D283, E283, F283, G283, A283, B283, C284, D284, E284, F284, G284, A284, B284, C285, D285, E285, F285, G285, A285, B285, C286, D286, E286, F286, G286, A286, B286, C287, D287, E287, F287, G287, A287, B287, C288, D288, E288, F288, G288, A288, B288, C289, D289, E289, F289, G289, A289, B289, C290, D290, E290, F290, G290, A290, B290, C291, D291, E291, F291, G291, A291, B291, C292, D292, E292, F292, G292, A292, B292, C293, D293, E293, F293, G293, A293, B293, C294, D294, E294, F294, G294, A294, B294, C295, D295, E295, F295, G295, A295, B295, C296, D296, E296, F296, G296, A296, B296, C297, D297, E297, F297, G297, A297, B297, C298, D298, E298, F298, G298, A298, B298, C299, D299, E299, F299, G299, A299, B299, C300, D300, E300, F300, G300, A300, B300, C301, D301, E301, F301, G301, A301, B301, C302, D302, E302, F302, G302, A302, B302, C303, D303, E303, F303, G303, A303, B303, C304, D304, E304, F304, G304, A304, B304, C305, D305, E305, F305, G305, A305, B305, C306, D306, E306, F306, G306, A306, B306, C307, D307, E307, F307, G307, A307, B307, C308, D308, E308, F308, G308, A308, B308, C309, D309, E309, F309, G309, A309, B309, C310, D310, E310, F310, G310, A310, B310, C311, D311, E311, F311, G311, A311, B311, C312, D312, E312, F312, G312, A312, B312, C313, D313, E313, F313, G313, A313, B313, C314, D314, E314, F314, G314, A314, B314, C315, D315, E315, F315, G315, A315, B315, C316, D316, E316, F316, G316, A316, B316, C317, D317, E317, F317, G317, A317, B317, C318, D318, E318, F318, G318, A318, B318, C319, D319, E319, F319, G319, A319, B319, C320, D320, E320, F320, G320, A320, B320, C321, D321, E321, F321, G321, A321, B321, C322, D322, E322, F322, G322, A322, B322, C323, D323, E323, F323, G323, A323, B323, C324, D324, E324, F324, G324, A324, B324, C325, D325, E325, F325, G325, A325, B325, C326, D326, E326, F326, G326, A326, B326, C327, D327, E327, F327, G327, A327, B327, C328, D328, E328, F328, G328, A328, B328, C329, D329, E329, F329, G329, A329, B329, C330, D330, E330, F330, G330, A330, B330, C331, D331, E331, F331, G331, A331, B331, C332, D332, E332, F332, G332, A332, B332, C333, D333, E333, F333, G333, A333, B333, C334, D334, E334, F334, G334, A334, B334, C335, D335, E335, F335, G335, A335, B335, C336, D336, E336, F336, G336, A336, B336, C337, D337, E337, F337, G337, A337, B337, C338, D338, E338, F338, G338, A338, B338, C339, D339, E339, F339, G339, A339, B339, C340, D340, E340, F340, G340, A340, B340, C341, D341, E341, F341, G341, A341, B341, C342, D342, E342, F342, G342, A342, B342, C343, D343, E343, F343, G343, A343, B343, C344, D344, E344, F344, G344, A344, B344, C345, D345, E345, F345, G345, A345, B345, C346, D346, E346, F346, G346, A346, B346, C347, D347, E347, F347, G347, A347, B347, C348, D348, E348, F348, G348, A348, B348, C349, D349, E349, F349, G349, A349, B349, C350, D350, E350, F350, G350, A350, B350, C351, D351, E351, F351, G351, A351, B351, C352, D352, E352, F352, G352, A352, B352, C353, D353, E353, F353, G353, A353, B353, C354, D354, E354, F354, G354, A354, B354, C355, D355, E355, F355, G355, A355, B355, C356, D356, E356, F356, G356, A356, B356, C357, D357, E357, F357, G357, A357, B357, C358, D358, E358, F358, G358, A358, B358, C359, D359, E359, F359, G359, A359, B359, C3

Ostinato w drugim głosie realizowane jest poprzez powtarzanie grupy czterech szesnastek.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D7Z2Z5jcw>

J.S. Bach, „Passacaglia c-moll” BWV 582, takty: 1-56, AMFN, CC BY 3.0

Nagranie Passacaglii c-moll Jana Sebastiana Bacha. Utwór przeznaczony i wykonany na organach. Tematem wariacji jest melodia prezentowana (najpierw samodzielnie) w basie, w metrum trójdzielnym. Temat jest powtarzany, a na jego tle pojawiają się w górnych głosach wariacje. Passacaglia ma uroczysto-tragiczny charakter, tryb minorowy i powolne tempo.

Ćwiczenie 3

Wybierz właściwe wyrazy i uzupełnij zdania

Każda melodia posiada cechy, które ją opisują. Są to m.in.: , czyli najważniejszy, najbardziej istotny moment w utworze; , czyli rozpiętość interwałowa pomiędzy najniższym a najwyższym dźwiękiem melodii; charakterystyczne , czyli odległości między poszczególnymi dźwiękami melodii; charakterystyczne powtarzające się zwroty melodyczne lub wartości rytmiczne, np. . Różny może być również : wznoszący, opadający, linia falista, i inne. Wszystkie te cechy sprawiają, iż wyróżniamy odmienne rodzaje .

melodyki

kierunek melodii

punkt kulminacyjny

interwały

ostinato

ambitus

Melodyka kantylenowa

((Kantylena, to typ melodyki o charakterze lirycznym, charakteryzującej się wolnym tempem, przeciwstawianej melodyce figuracyjnej.

Kantylena rozwinęła się w stylu **bel canto**; typowa jest dla **arii** i pieśni lirycznych, a także dla utworów instrumentalnych o charakterze lirycznym (np. **nokturny** F. Chopina).

Źródło: red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.

W melodyce kantylenowej melodia ma liryczny i śpiewny charakter (cantabile z włoskiego znaczy śpiewnie). Dotyczy to zarówno melodii śpiewanej, jak i wykonywanej na instrumencie. W melodyce tej nie występują duże skoki interwałów, a drobne wartości rytmiczne są

stosowane bardzo oszczędnie. Kantylena charakteryzuje się także stosowaniem artykulacji **legato**. Warto wiedzieć, że kantylena odpowiada naturalnym dyspozycjom głosu ludzkiego. Początki kantyleny sięgają średniowiecznych **chorałów** opartych na długich dźwiękach.

Wysłuchaj uważnie „Pie Jesu Domine” z Requiem Gabriela Fauré. Jest to znakomity przykład kantyleny. Jeżeli chcesz, możesz wielokrotnie odsłuchiwać poszczególne fragmenty i dokładnie je analizować ze słuchu.

1

Fauré: Requiem in D Minor, Op.48 - 4. Pie Jesu

Kompozytor: Gabriel Fauré

Wykonawca: Sylvia McNair, Academy of St. Martin in the Fields, John Birch, Sir Neville Marriner

Źródło: Fauré: Requiem / Koechlin: Choral sur le nom de Fauré

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/Polp4R8xK>

Typowymi przykładami kantyleny w muzyce wokalne są pieśni solowe Franza Schuberta, prekursora stylu romantycznego w muzyce. Schubert był lirykiem, a jego ulubioną formą była pieśń. W sumie skomponował ich ponad 600. Oczywiście nie wszystkie pieśni Schuberta mają charakter kantyleny. Tworzył także pieśni deklamacyjne, oparte na recytatywach oraz na instrumentalnych wariacjach i figuracjach. Ale o tych rodzajach melodyki dowiesz się na kolejnej lekcji.

Przed Tobą kolejny przykład kantyleny, tym razem instrumentalnej. Podczas słuchania rozwiąż zadanie 4.

1

Marzenie ze zbioru *Sceny dziecięce* op. 15 nr 7, autorstwa Roberta Schumanna

Wykonawca: Muzyk z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/Polp4R8xK>

Johann Anton Völlner, „portret Roberta Schumanna”, 1850, thelistenersclub.com, CC BY 3.0 (ilustracja) ; Robert Schumann „Marzenie” ze zbioru „Sceny dziecięce” op. 15 nr 7, AMFN, CC BY 3.0

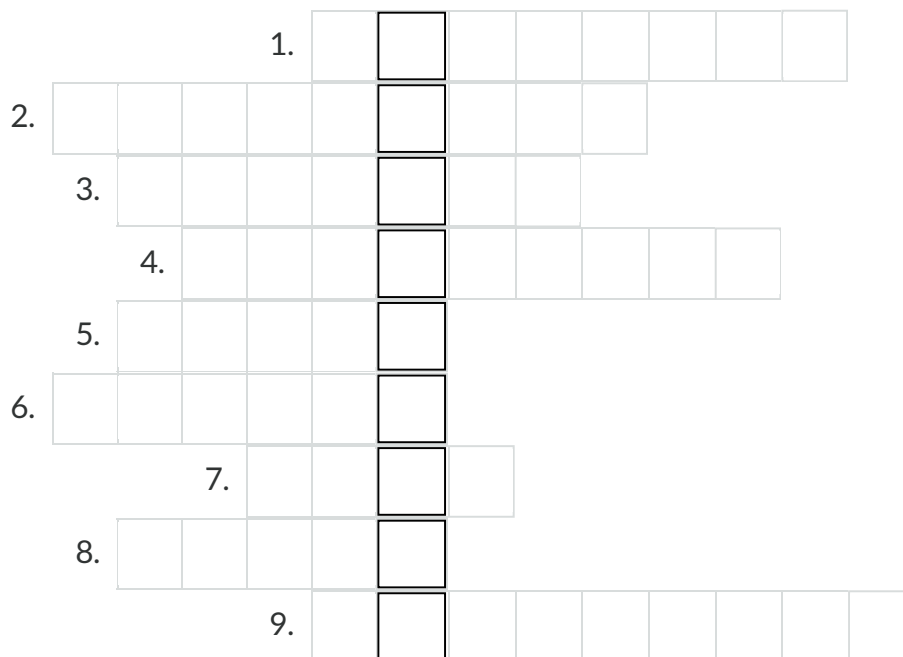
Ćwiczenie 4

Zaznacz prawdziwe zdania.

- ☐ Kantylena charakteryzuje się stosowaniem artykulacji legato.
- ☐ W melodyce kantylenowej melodia ma liryczny i śpiewny charakter.
- ☐ Kantylena charakteryzuje się stosowaniem artykulacji staccato.
- ☐ Kantylenę charakteryzuje wolne tempo.
- ☐ Kantylena rozwinęła się w stylu bel canto.
- ☐ Melodyka kantylenowa występuje zarówno w muzyce wokalne jak i instrumentalnej.
- ☐ Melodyka kantylenowa występuje tylko w muzyce wokalne.
- ☐ Kantylenę charakteryzuje rozdrobnienie rytmiczne oraz stosowanie wielu ornamentów.
- ☐ Melodyka kantylenowa występuje tylko w muzyce instrumentalnej.
- ☐ Cantabile z włoskiego znaczy śpiewnie.

Ćwiczenie 5

Rozwiąż krzyżówkę a następnie zdefiniuj hasło główne.

Ćwiczenie 6

Rozwiąż rebus. Hasło nawiązuje do jednego z elementów dzieła muzycznego. Obrazy zestaw w odpowiednim porządku. Odpowiedź zapisz z małej litery.

Ćwiczenie 7

Znajdź pojęcia, które pojawiły się na lekcji. Aby zakreślić słowo zaznacz (kliknij) pierwszą i ostatnią literę.

R	H	F	S	M	U	W	H	G	W	E	H	U	I	T	C
Y	D	I	K	T	M	K	K	T	A	K	I	G	O	G	A
T	M	G	U	I	A	W	O	U	I	W	J	P	P	Y	C
M	E	U	S	P	R	C	M	N	M	J	A	O	F	I	O
I	L	R	F	K	P	A	C	F	O	U	L	T	H	H	Y
K	O	A	Z	T	L	M	E	A	O	F	R	D	K	K	N
A	D	C	I	K	K	G	Z	U	T	U	C	T	M	O	Y
C	Y	J	Z	T	I	K	G	U	E	O	L	A	E	E	F
I	K	A	G	S	N	E	R	P	M	N	K	R	Z	M	R
J	A	A	J	L	E	G	A	T	O	D	T	E	G	P	D

- ☐ FIGURACJA ☐ LEGATO ☐ OKTAWA ☐ MELODYKA ☐ STACCATO
☐ AGOGIKA ☐ METRUM ☐ RYTMIKA

Słownik pojęć

A cappella

bez akompaniamentu instrumentów.

Akompaniament

[wł. accompagnamento 'wtór', 'orszak'], tło muzyczne towarzyszące głównej partii melodycznej, wykonywanej zazwyczaj solo (przez jednego instrumentalistę lub śpiewaka) i stanowiące jej uzupełnienie harmoniczne, także rytmiczne i kolorystyczne.

Alt

głos żeński lub chłopięcy, niższy od sopranu (dyskant) i mezzosopranu, o skali w przybliżeniu: $f-d^2$.

Akord

współbrzmienie co najmniej trzech, różnych dźwięków.

Ambitus

rozpiętość między najniższym, a najwyższym dźwiękiem melodii.

Agogika

z gr. agoge - prowadzenie, ruch - termin wprowadzony przez teoretyka niemieckiego, H. Riemanna (1884) na określenie wszelkich zjawisk dotyczących zmian tempa w utworze muzycznym (np. 'accelerando'), obecnie oznacza tempo w ogóle i wszelkie zjawiska dotyczące tempa w utworze muzycznym.

Aria

pieśń solowa z akompaniamentem instrumentalnym, wchodząca w skład opery, kantaty, oratorium i mszy, różniąca się od poprzedzającego ją często recytatywu rozwiniętą kantyleną, śpiewnością, stanowiąca wyodrębniony, samodzielny fragment.

Artykulacja

sposób wydobywania dźwięków realizowany przez wykonawcę na podstawie norm przekazanych przez tradycję (muzyka dawna, lud) lub wskazówek kompozytora zawartych w partyturze, takich jak: legato, staccato, arco, pizzicato, col legno, glissando, frullato, tremolo, con sordino, itd.

Barok

(z wł. barocco — dziwaczny) — okres kultury muzycznej XVII i pierwszej połowy XVIII w. w sztuce, oddzielający okres renesansu od klasycyzmu; charakteryzuje się przeniesieniem zdobyczy renesansu na teren muzyki dworskiej i mieszczańskiej; cechuje go powstanie wielkich form instrumentalno-wokalnych (opera, oratorium, kantata) oraz instrumentalnych (sonata, koncert, suita), a także monumentalna polifonia o dużej sile wyrazu (J. S. Bach, G. F. Haendel)

Bas

najniższy głos męski, śpiewak o takim głosie.

Bel canto

styl muzyki wokalnej, a także technika wokalna w operze włoskiej XVII-XIX w.

Chopin Fryderyk

(Franciszek), ur. 1 III (22 II?) 1810, Żelazowa Wola, zm. 17 X 1849, Paryż, Najwybitniejszy kompozytor polski, słynny pianista, współtwórca europejskiego romantyzmu.

Chorał

uroczysty śpiew kościelny; też: utwór muzyczny stylizowany na wzór takiego śpiewu.

Cygańska skala

siedmiostopniowa skala muzyczna występująca w dwóch odmianach: z sekundą zwiększoną (3 półtony) pomiędzy III a IV oraz VI a VII stopniem skal; z sekundą zwiększoną (3 półtony) pomiędzy II a III oraz VI a VII stopniem skali.

Deklamacja

muzyczna recytacja, jest zbliżona do mowy

Diatonika

[gr. diá 'przez', tónos 'ton'], zasada oparcia przebiegu muz. wyłącznie na dźwiękach skal diatonicznych.

Dorycka skala

jedna ze skal kościelnych (z finalis na *d*), o nazwie przejętej ze starogreckich gatunków oktawowych.

Dur

[łac.], major, w systemie dur-moll rodzaj (tryb) skali, tonacji (np. C-dur), trójdźwięku.

Dźwięk

brzmienie o określonej wysokości, natężeniu i barwie.

Dynamika

element muzyki zajmujący się zmianami w natężeniu dźwięku.

Ekspresja

pozadźwiękowy element dzieła muzycznego, odpowiedzialny za wywołanie emocji u słuchacza.

Epoka

okres stanowiący jeden z etapów dziejowych, okres zapoczątkowany jakimś ważnym wydarzeniem.

Figuracja

[łac.], kształtowanie linii melodycznej (melodia), wykorzystujące dźwięki gamy diatonicznej lub chromatycznej (diatonika, chromatyka), a także dźwięki tzw. akordów rozłożonych (czyli akordów rozłożonych na składniki), prowadzonych zazwyczaj w drobnych i równych wartościach rytmicznych.

Frygijska skala

jedna ze skal kościelnych (z finalis na e), o nazwie przejętej ze starogreckich gatunków oktafowych.

Gama

następstwo dźwięków uporządkowanych wg stosunków interwałowych, właściwych dla określonej skali w systemie dur-moll.

Górska skala

siedmiostopniowa skala z półtonami między stopniami IV–V i VI–VII.

Harmonika

muzyczny całokształt problemów związanych z konstrukcją współbrzmień (harmonią) w utworach danej epoki, danego kompozytora itp.

Interpretacja

sposób odtworzenia, wykonania utworu muzycznego, teatralnego lub literackiego.

Interwał

różnica wysokości dwóch dźwięków współbrzmiących (i. harmoniczny) lub następujących po sobie (i. melodyczny).

Kantylena

z łac. *canlilena* – piosenka – melodia zasadniczo wokalna, raczej o lirycznym charakterze.

Kolorystyka

zestawienie odmiennych barw dźwięku różnych instrumentów (także głosu ludzkiego) w celu uzyskania odpowiedniego wyrazu.

Kompozytor

twórca utworów muzycznych.

Legato

płynnie łącząc kolejne dźwięki.

Melika

element melodii, dotyczący doboru wysokości dźwięków.

Melodia

ciąg następujących po sobie dźwięków, uporządkowanych według zasad tonalnych, rytmicznych i formalnych, tworzących pewną całość.

Melodia figuracyjna

wprowadzenie do kompozycji rozdrobnionych wartości rytmicznych urozmaicających melodię.

Melodyka

sposób tworzenia i rozwijania melodii, charakterystyczny dla jakiegoś utworu, stylu, kompozytora lub epoki.

Metrum

podstawowy schemat określający czas trwania nut oraz układ akcentów w obrębie taktu w utworze muzycznym.

Moll

minor, w systemie dur-moll rodzaj (tryb) skali, tonacji (np. a-moll), trójdźwięku.

Muzyka ludowa

muzyka ludu, rozumiana rozmaicie w zależności od przyjętej definicji ludu (na ogół nawiązywano do łac. *populus* 'wspólnota wszystkich obywateli' i *vulgus* 'niższa warstwa społeczeństwa'). Wiele cech specyficznych muzyki ludowej wynika z jej funkcji (związek z obrzędami, czynnościami). Muzyka ludowa jako dział folkloru jest przedmiotem badań etnologii muzycznej (etnomuzykologii), która od końca XIX w. jest jednym z działów muzykologii.

Muzyka wokalna

przeznaczona do wykonania przez głosy ludzkie: solo lub w zespole (ansambl, chór).

Muzyka instrumentalna

przeznaczona do wykonywania na instrumentach; zespołowa (kameralna, orkiestrowa), solowa (fortepianowa, skrzypcowa itd.).

Nokturn

utwór instrumentalny o spokojnym, sentymentalnym charakterze, mający oddać nastrój nocy.

Oktawa

podstawowy interwał, odległość 8 stopni skali diatonicznej.

Ornamentyka

z łac. *ornamenlum* – ozdoba – 1. nauka o ozdobnikach. 2. stosowanie ozdobników w utworze, stąd np. pojęcie ornamentalnej melodii. Ozdobniki nie wpływają zasadniczo na przebieg linii melodycznej. Do współcześnie używanych ozdobników zalicza się: mordent, obiegnik, tryl, czy inne.

Ostinato

wyrazisty motyw lub temat powtarzający się w utworze wielokrotnie w sposób rytmiczny, występujący najczęściej w basie.

Pentatonika

[gr.], skala muzyczna złożona z 5 dźwięków w oktawie, charakterystyczna zwłaszcza dla muzyki azjatyckiej.

Pieśń

utwór wokalny, na ogół do tekstu lirycznego, solowy lub chóralny, wykonywany: a) z towarzyszeniem instrumentu solo, zwykle strunowego, np. w staroż. Grecji z akompaniamentem liry, kitary, w czasach nowoż. gitary, od końca XVIII w. najczęściej fortepianu (p. na głos męski lub żeński, także duety, tercety itd., niektóre p. chóralne); b) z towarzyszeniem kameralnego zespołu instrumentalnego; c) z towarzyszeniem orkiestry (p. orkiestrowe, symfoniczne); d) a cappella (p. powszechne, p. chóralne).

Półton

najmniejsza odległość między dwoma dźwiękami różnej wysokości, stanowiąca dwunastą część oktawy.

Recytatyw

łac. recitare = deklamować, wygłaszać – rodzaj śpiewu zbliżony pod względem rytmicznym i melodycznym do deklamacji tekstu; stosowany w operach, oratoriach i innych formach woklano-instrumentalnych.

Romantyzm

europejski prąd ideowy, literacki i artystyczny z początku XIX w., odwołujący się do idealizmu, natury, uczucia, wprowadzający motywy ludowe, elementy fantastyki oraz idee patriotyczne.

Rytmika

ogół zjawisk związanych z rytmem w muzyce lub literaturze.

Rytm

czynnik regulujący czas trwania dźwięków w utworze muzycznym i wyznaczający ich następstwo w czasie.

Skala

zbiór co najmniej dwóch dźwięków tworzących w ramach każdej oktawy stały układ stosunków interwałowych (interwał), np. pentatonika, 6-stopniowa skala całotonowa, heptatonika (którą tworzą głównie skale diatoniczne, m.in. durowa i molowa), 12-stopniowa skala chromatyczna, 24-stopniowa skala ćwierćtonowa i inne skale mikrofonowe.

Skrzypce

instrument muzyczny z grupy chordofonów smyczkowych.

Sonata

instrumentalny utwór muzyczny składający się zwykle z trzech lub czterech odrębnych części.

Sopran

najwyższy głos żeński lub chłopięcy, śpiewaczka lub chłopiec o takim głosie.

Staccato

ostre oddzielanie od siebie dźwięków.

Styl

[łac.], sposób wypowiedzi muzycznej, uwarunkowany tendencjami estetycznymi epoki, tradycją muzyczną i indywidualnymi predyspozycjami twórcy.

Styl narodowy

styl można klasyfikować z punktu widzenia narodowego (styl muzyki polskiej, styl muzyki francuskiej).

System dur – moll

system organizacji materiału dźwiękowego w muzyce eur., panujący od ok. poł. XVII do pocz. XX w., zw. też systemem funkcyjnym, systemem tonalnym lub tonalnością dur-moll.

Tenor

najwyższy głos męski; też: śpiewak o takim głosie.

Tonacja

podstawa melodyczno-harmoniczna utworu w systemie dur-moll, wyznaczona przez związki funkcyjne między dźwiękami i akordami danej gamy durowej lub molowej.

Tonalność

właściwość muzyki (tzn. danego utworu, przebiegu muz.) polegająca na podporządkowaniu wszystkich dźwięków jednemu dźwiękowi centralnemu, np. tonice (tonika) w systemie dur-moll, w którym t. jest też utożsamiana z oparciem utworu na danej tonacji.

Tryb

w systemie dur-moll jedna z dwu odmian: skali, gamy, tonacji, także trójdźwięku.

Wartości rytmiczne

relatywny czas trwania dźwięków regulowany przez metrum.

Współbrzmienie

jednoczesność brzmienia dźwięków łączących się ze sobą według określonych praw muzycznych; też: grupa dźwięków brzmiących jednocześnie.

Źródło:

<https://encyklopedia.pwn.pl/>

sjp.pwn.pl

J. Habela, *Słowniczek muzyczny*, PWM, Kraków 1998.

Biblioteka muzyczna

2	Fryderyk Chopin, „Preludium e-moll” op. 28 nr 4, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0
3	Gabriel Fauré, Requiem „Pie Jesu Domine", online-skills, CC BY 3.0
4	Robert Schumann „Marzenie" ze zbioru „Sceny dziecięce" op. 15 nr 7, AMFN, CC BY 3.0

Bibliografia

red. Andrzej Chodkowski, *Encyklopedia muzyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.

Franciszek Wesołowski, *Zasady muzyki*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1986.

Przemysław Wiśniewski, *Zagadnienia wykonawcze wybranych ozdobników w muzyce od XVI wieku do połowy osiemnastego stulecia na podstawie źródeł teoretycznych z epoki*, Łódź 2013.